

راهنمای

زبان‌سازی

جون آردل

مریم ذولنو

(کارشناس ارشد کشاورزی)

سرشناسه	: آردل، جان
عنوان و نام پدیدآور	: Ardle, Jon
مشخصات نشر	: راهنمای بن‌سای / جون آردل؛ برگردان مریم دولو. تهران: سپهر، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	: ۹۶ ص: مصور (رنگی)
شابک	: ۱۰۰۰۰۰ ریال: ۱-۱۰-۱۰-۶۲۰۰-۶۰۰-۹۷۸-978-600-6200-10
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: عنوان اصلی: Bonsai, 2003.
یادداشت	: نمایه
موضوع	: بن‌سای
شناسه افزوده	: دولو، مریم، ۱۳۵۶ - مترجم
رده بندی کنگره	: SB۵/۴۳۲/۴،۲ ۱۳۹۱
رده بندی دیویی	: ۶۳۵/۹۷۷۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۸۹۲۳۱

Sepah
Publication
Center

راهنمای بن‌سای

جون آردل

برگردان: مریم دولو

کارشناس ارشد کشاورزی

طراحی و آماده سازی: خسرو نوروززاده چگنی

ناشر: مرکز نشر سپهر (شهرام گوهرخانی)

شابک: ۱۰-۱-۱۰-۶۲۰۰-۶۰۰-۹۷۸-۹۷۸

مرکز بخش: نشر سپهر / خیابان انقلاب، پاساژ فروزنده، واحد ۲۳۳

تلفن: ۶۶۴۰۱۶۲۵ - ۶۶۴۸۷۶۱۹ - فاکس: ۶۶۹۷۶۱۳۴

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۱ شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

۶	مقدمه
۱۰	بن‌سای چیست؟
۱۶	سکوها
۳۸	منابع بن‌سای
۴۸	روش‌های تربیت بن‌سای
۷۴	نگهداری و اصلاح
۹۴	گونه‌هایی برای افراد نوآموز
۹۵	کلید واژه

مقدمه

برای «بن‌سای» مفهومی تعریف ناشدنی وجود دارد که بعضی را به خود جذب کرده است؛ اما هنوز عده‌ای در پذیرش آن تردید دارند. یکی از تعبیرهای غلط رایج این است که یک بن‌سای خوب، تصویری از درختان در اندازه مینیاتوری است که کاملاً همانند نمونه وحشی خود تربیت شده است و برای این که مصنوعی به نظر نیاید، ایده‌های هنرمندان بروش‌دهنده در تربیت آن، باید کاملاً نادیده گرفته شود.

به عقیده من بن‌سای، در بهترین تعریف آن، یک هنر است ولی بی شباهت به هنرهای دیگر، کار بر روی یک موجود زنده است. بن‌سای متفاوت با هنرهایی چون نقاشی یا مجسمه‌سازی، هیچگاه تمام نمی‌شود و به مراقبت مداوم همچون نیاز آبی و مواد غذایی احتیاج دارد. با توجه به رشد مداوم این گیاهان برای حفظ شکل باید پیوسته هرس شوند. تربیت بن‌سای را می‌توان مانند هنر مجسمه‌سازی تصور کرد؛ با این اختلاف که افزون بر سه بعد، باید زمان را نیز به عنوان بعد چهارم در نظر گرفت.

اگر بن‌سای به عنوان یک هنر در نظر گرفته شود، می‌توان در پرورش و تربیت آن از جنبه‌های مختلفی لذت برد؛ به راستی، همه آنهایی که به نقاشی یا مجسمه‌سازی علاقه دارند، به دنبال حرفه‌ای شدن نیستند، بلکه از خلق پدیده‌ای جدید و مشاهده نتیجه آن لذت می‌برند. این افراد پس از یادگیری روش‌ها و قوانین پایه، پیوسته با تمرین زیاد می‌کوشند تا اثرهای بهتری ارائه دهند. این موضوع درباره بن‌سای نیز مشابه است.

تصویری از درخت افرای ژاپنی (*Acer palmatum*) با دو تنه خمیده که بدون در نظر گرفتن مقیاس، می‌تواند متعلق به درخت بالغی در طبیعت باشد؛ این هنر بن‌سای است.

یادگیری روش‌های اولیه فرم‌دهی و تربیت درختان نسبتاً آسان است، همان‌گونه که در ادامه این کتاب خواهد آمد، استفاده از این روش‌ها با کسب تجربه اصلاح می‌شود. پرورش بن‌سای برای افراد آشنا به باغبانی آسان‌تر خواهد بود؛ چون بن‌سای در اصل و ذات، گیاهی گلدانی است.

قبول پرورش بن‌سای به عنوان یک سرگرمی، با مسئولیت‌هایی همراه است؛ زیرا کار بر روی موجودی زنده است که به مراقبت‌های منظم نیاز دارد. با وجود این، درختان در اوج گرمای تابستان به بیش از پنج تا ده دقیقه آبیاری در روز احتیاج ندارند. در واقع پرورش بن‌سای آموزش صبر است؛ زیرا برای فرم‌دهی درختان به هرس زیادی در یک زمان نیاز است؛ افزون بر این، عملیاتی مانند تعویض گلدان، تنها در زمان‌های خاصی از سال انجام می‌شود و ممکن است چندین سال از فرم‌دهی اولیه تا زمانی که درخت شکل اصلی و دلخواه پیدا کند، طول بکشد.

امروزه، به دلیل وجود پدیده‌های روستایی و گرمایش مصنوعی و غیر طبیعی، بسیاری از ما، لمس چگونگی تغییرات مایوم در طول سال را از دست داده‌ایم. باغبانان مشتاق، فصل بهار را به منزله اتفاق اصلی طبیعت می‌بینند اما علاقه‌مند بن‌سای درک متفاوتی نسبت به گذشت فصل‌ها دارد؛ او در بهار، شکوفایی جوانه‌های درختان و ظاهر شدن برگ‌ها را در تک‌تک گونه‌هایی که تربیت کرده است تجربه می‌کند و از دیدن رشد شاخه‌های قوی و انبوه شدن برگ‌ها در تابستان و رنگ‌های آتشین پاییزی درختانش لذت می‌برد. همچنین در زمستان، الگوی شاخه‌بندی ظریف درختان خزان‌داری را که تربیت کرده است می‌بیند و با وجود نگرانی از خطر سرمای زیاد و بادهای قوی، استقامت گیاهان مینیاتوری همیشه سبزش را تحسین می‌کند.

با وجود این که بن‌سای در اصل ژاپنی است؛ ولی در سی سال اخیر محبوبیت آن تقریباً در تمام جهان افزایش یافته است. در ابتدا برای پرورش بن‌سای، تنها از گونه‌های ژاپنی استفاده می‌شد ولی در چند دهه اخیر علاقه‌مندان بن‌سای به کار بر روی گونه‌های بومی کشور خود تمایل نشان داده‌اند. درختان زیبای بن‌سای baobab در آفریقای جنوبی، swam cypress در آمریکای جنوبی، زیتون در اروپا و نارون انگلیسی (که در دهه ۷۰ به دلیل

بیماری *Duch elm* از بین رفتند)، از نمونه‌های بومی آن هستند. امروزه، بن‌سای در بریتانیا، ساحل غربی آمریکا، ایتالیا، هلند و روسیه از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. افزون بر این، کشورهای دیگر نیز در این زمینه جایزه‌های برتر گرفته‌اند.

بازار جدیدی شامل ابزار تخصصی، گلدان‌ها و دیگر وسایل مرتبط به منظور تأمین خدمات به وجود آمده است. همچنین، گلدان‌های زیبا و تخصصی زیادی در سراسر دنیا برای رقابت با محصولات ژاپنی ساخته شده است.

بن‌سای در ژاپن نیز همگام با دیگر نقاط جهان پیشرفت کرده است. کشور ژاپن دارای جامعه‌ای پیرو سنت است و بن‌سای در گذشته، مانند بسیاری از هنرهای بومی این کشور، هنری عمیقاً سنتی بود؛ یک کارآموز دو سال اول دوره آموزش را در خانه استاد به آبیاری و تماشای کار استاد بن‌سای سپری می‌کرد. با این حال، فرم‌ها و روش‌های جدید پرورش در سراسر جهان را هنرمندانی که کمتر به سنت پایبند بودند توسعه دادند.

اندازه درختان بن‌سای به تدریج رو به افزایش است. بلندی بعضی از بهترین این درختان در اروپا به بیش از ۱/۵ متر نیز می‌رسد. نکته مهم آن است که این درختان نسخه‌ای از همتای اصلی و وحشی خود هستند. به همین جهت اندازه آن‌ها به اندازه عمر حقیقیشان مهم نیست.

محبوبیت روز افزون بن‌سای نشان می‌دهد که ابزار مورد نیاز و درخت اولیه به آسانی در دسترس است. این کتاب هدفی فراتر از بیان اصول فرم‌دهی و تربیت بن‌سای و ارائه تعدادی نمونه خوب دارد. زیرا به دنبال علاقه‌مند کردن شما به شروع این سرگرمی جذاب است. ولی این واقعیت وجود دارد که گاهی پرورش‌دهندگان بن‌سای به آن معتاد می‌شوند و بسیاری از ما با بیشتر از آنچه ابتدا در نظر داشتیم، خاتمه می‌دهیم.

درخت مینیاتوری کاج
شاید از جذابترین
بن‌سای‌هاست، ولی
سال‌های زیادی طول
می‌کشد تا به فرم
نهایی تربیت شود.

بن‌سای چیست؟

«بن‌سای» از دو کلمه «بن» به معنای کاشتن و «سای» به معنی «در گلدان» تشکیل شده است ولی معنای جامع آن، هم برای درختان مینیاتوری گلدانی به کار می‌رود و هم شامل فرایند فرم‌دهی و مراقبت از آن‌ها می‌شود.

تاریخچه

مدارک ثبت‌شده از تمدن‌های اولیه در مصر، دره سند در هند و چین، نشان می‌دهد که رابطه انسان‌ها و گیاهان پرورش‌یافته در گلدان تاریخچه‌ای طولانی دارد. مردمان اولیه، گونه‌های سودمند را مانند گیاهان خوراکی و دارویی در گلدان‌ها می‌کاشتند. در هزاره دوم قبل از میلاد (۲۰۰۰BC)، چینی‌ها از گیاهان گلدانی برای زیبایی خانه‌ها یا باغچه‌ها استفاده می‌کردند، ولی در آن زمان هنوز الگوهای کنترل رشد گیاهان گلدانی پیشرفت زیادی نکرده بود؛ پس از مدتی، روش چینی قدیمی که هنوز هم به نام «pen-jing» معروف است پایه‌گذاری شد.

کشور چین نقش سازنده‌ای بر پیشرفت کشور همسایه اش، ژاپن، داشت؛ به نظر می‌رسد که pen-jing را در قرن نهم تعدادی از موبدان بودیست چینی، که تأثیر عمیقی بر باغبانی ژاپنی داشتند، به این کشور آوردند. سال‌های اولیه سنت بن‌سای در ژاپن همیشه مجهول باقیمانده است و هیچ اتفاقی که نشان دهد گیاهی گلدانی ناگهان به یک بن‌سای تبدیل شده بود وجود ندارد. در واقع، پیشرفت آن مانند بیشتر هنرها، تدریجی و شامل تغییرات و نوآوری‌ها